

וקאמר ליה לרבי מאיר: הא דקאמרת דכי יש בצוארו אפילו בצד החיצון פותח טפה, מביא את הטומאה לבית, אנן — בטר חללה אזלינן.

ודקא אמרת על האסקופה כולה הבית טמא, שמסתימת דבריך משמע שאפילו אם פי הכלב מונח על החלק החיצוני של האסקופה גם כן כל הבית טמא, לפי שכל רוחב האסקופה נחשבת כתוך הבית, שאם יש שם מת כל הבית טמא,

על זה אני אומר: דוקא אם פי הכלב מכנגד השקוף מאותו מקום שהדלת שוקפת [נוקשת] בו בסגירתה ולפנים, הבית טמא.

אבל מכנגד השקוף ולחוץ הבית טהור. שאותו חלק נחשב כמחוץ לבית.

רב אחא בריה דרבא מתני לה בהדיא במתניתין: רבי יוסי אומר: רואין את חלל הטומאה, וכשינויא דרבא.

והוינן בה: ומאן הוא התנא דפליג עליה דרבי יוסי ואומר דאהל לא נקרא "נוגע" (165)?

ומשנינן: רבי שמעון הוא!

דתניא: רבי שמעון אומר: כל הטומאות קכו-ב שפורשות מהמת, כגון, כזית בשר, אבר

הבית טמא. שאף על פי שהצואר אין בו שיעור אהל, הרי הבית עצמו מאהיל על הטומאה, שהרי הטומאה טמונה, שאין לה חלל טפח מעליה, ובוקעת ועולה לתוך הבית.

ושמע מינה, דרבי יוסי סבר טומאה טמונה בוקעת. וקשיא דרבי יוסי אדרבי יוסי, שלגבי חבילי מיטה ולגבי תיבת המגדל אמר רבי יוסי דטומאה טמונה אינה בוקעת, ולגבי כלב שמת אמר טומאה טמונה בוקעת?

ומתריצין: אמר רבא: רבי יוסי לא קאי על "אין בצוארה פותח טפח", כי בזה אפילו הטומאה בפנים הבית טהור, שלפי רבי יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת. אלא על מה שאמר רבי מאיר דאם יש בצד החיצון של הצואר רוחב טפח הוא מביא את הטומאה לבית, על זה פליג רבי יוסי, וקאמר שדוקא אם חלל הצואר מבפנים הוא טפח יש עליו דין אהל להביא את הטומאה. אך אם רק הצד החיצון הוא טפח ובחלל בפנים אין רוחב טפח אינו נחשב כאהל להביא את הטומאה.

והאי "רואין את הטומאה" דקאמר רבי יוסי היינו רואין את חלל מקום הטומאה קתני, האם יש בו טפח אם לא.

וסיוס דבריו "מכנגד השקוף ולפנים" הוא ענין אחר וכדמפרש —

ורבי יוסי בתרתי פליג.

רש"ש כאן מה שכתב על דברי הרא"ש.

165. רש"י פירש דמקשינן על התנא שהובא לעיל, שאם נגע בחצי זית ודבר אחר מאהיל

שיש בקוטר שלו טפח, אך עדיין אין בו טפח על טפח בגובה טפח, שהרי רק הצד העליון יש בו גובה טפח? ובאמת הרא"ש שם כתב, שצריך שיהא בהקיפו ארבעה טפחים וחומש. וראה

שלם, רובע עצמות, רוב מניינו ובניינו של מת, שדרה וגולגולת ועוד, הרי הם מטמאות בשלשה אופנים: א. מגע. ב. משא. ג. אהל.

אך ישנן שלש טומאות [מתוך כל הטומאות] שפורשות מן המת, ודינם שיהו בכך —

ששתיים דרכים מתוך שלשת דרכי הטומאה שהמת מטמא על ידם יש בכל אחת מהן, ואילו השלישית אין בהן:

ואלו הן שלשת הטומאות —

מלא תרווד רקב.

ועצם שעורה.

וגולל [כיסוי של ארון המת] ודופק [דף שנותנין בצידו של המת].

מלא תרווד רקב — מטמא במשא ובאהל, ואינו מטמא במגע. לפי שאינו יכול לגעת בכל גרגיר מעפר הרקבון.

ומכאן מוכח שרבי שמעון חולק על רבי יוסי וסובר שהמאהיל לא נקרא "נוגע", [שהרי רבי יוסי אמר לעיל שמלא תרווד רקב מטמא

אף במגע דהיינו "אהל נגיעה" (166)].

והיכן מטמא מנגעו של מת? באחת מהן? היינו בכל אחת מתוך שתי הטומאות האחרות.

עצם כשעורה — מטמא במשא ובמגע, ואינו מטמא באהל. [דין זה נלמד מהלכה למשה מסיני].

והיכן מטמא אהליו של מת? בכל אחת מהן?

גולל ודופק — מטמא במגע ובאהל, ואינו מטמא במשא!

והיכן מטמא משאו של מת? בכל אחת מהן?

שינוי במשנה: קולית נבלה וקולית השרין הנוגע בהם כשהם סתומים טהורים.

תנו רבנן: כתיב בנבלה "הנוגע בנבלתה יטמא", דמשמע — "בנבלתה" — ולא בקולית סתומה. שהנוגע בה אינו טמא כיון שלא נגע במוח שבתוכה, [והעצם כשלעצמו אינו מטמא בנבלה].

יכול אפילו ניקבה הקולית לא יטמא הנוגע

ולפי מה שכתב הקהלות יעקב [טהרות סימן כא] בדעת הרמב"ם, דבמשנה דאהלות מודה רבא דמיירי ברישא כרבי זירא או כאביי, ורק בדעת רבי יוסי קאמר כן, אתי שפיר, דתנא דאהלות פליג על רבי יוסי. אך עדיין קשה תירוץ הגמרא, דמשני דאתיא כרבי שמעון, והא לדעת רבי שמעון על כרחך אין אופן של מאהיל דחשיב נוגע, דהא קאמר והיכן מגען באחת מהן, ולא קאמר בטומאה רצוצה בין שני מגדלים או בלמטה מטפח?

166. כתב הרמב"ן, שמעצם דינו של רבי

עליו ועל חצי זית אחר שאינם מצטרפים, משום שאהל ומגע נחשבים כשני שמות, והוא חולק על רבי יוסי שהם נחשבים לשם אחד, ובהאי משנה מקשינן מיהו התנא הזה. אך התוספות והרמב"ן הקשו עליו, דהאי תנא סבר כרבי יוסי, שהרי גם רבי יוסי לא אמר שמאהיל נקרא נוגע אלא בלמטה מטפח לאביי או במאהיל על הטומאה לרבא, אך באהל המשכה גם רבי יוסי מודה דלא חשיב נגיעה? ולכן פירשו, דמדאמרינן לעיל מאן תנא דקרי למאהיל נוגע רבי יוסי משמע דאיכא תנא דפליג, והשתא מקשינן מיהו התנא שחולק על רבי יוסי.

ומשנינן: תא חזי כמה חוטיין נמשכין הימנה מהכוליא שהן בשר המטמא בנבלה.

בעי רבי אושעיא: הישב עליה על הקולית לנוקבה ולא ניקבה — מהו שתטמא?

האם מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי או לא?

בתר דאיבעיא הדר פשטה: מחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי.

מתניתין:

ביצת השרץ המרוקמת, ביצה של שרץ [צב או לטאה וכדומה] שנולד בה אפרוח, ומת האפרוח (167) — **טהורה** הביצה מלטמאות בטומאת שרצים. שהואיל ואי אפשר ליגוע באפרוח שבפנים כאשר הביצה סתומה, לכן הנוגע בביצה גם כן אינו נטמא.

ניקבה הביצה כל שהוא, טמא הנוגע, ואפילו לא נגע אלא בקליפתה, שהואיל ואפשר ליגוע באפרוח עצמו [שהוא מטמא בטומאת שרצים] דרך הנקב, הרי גם הביצה מטמאת, לפי שהיא "שומר" על האפרוח שבפנים.

עכבר שחציו בשר וחציו אדמה, שיש מין עכבר שנוצר מן האדמה [כמו תולעים

בה? תלמוד לומר "הנוגע — יטמא" ודרשינן מיו"ד יתירא ד"יטמא", לרבות שאפילו הנוגע בעצם נטמא, כיון שהוא "שומר" למוח שבתוכו.

ומאחר שכתוב "הנוגע" דרשינן:

רק את שאפשר ליגע במוח שבתוכו, דהיינו שניקבה הקולית, הרי הוא טמא מדין שומר.

אבל את שאי אפשר ליגע, וכגון שהקולית סתומה — טהור. שאפילו דין שומר אין עליה.

אמר ליה רבי זירא לאביי: אלא מעתה ששומר אינו מטמא אלא אם יכול ליגע בבשר עצמו, אם כן בהמה של נבלה שלא הופשטה כלל ועדיין היא בעורה — לא תטמא אף על פי שהעור שומר לבשר, שהרי אי אפשר ליגע בבשר?

ומשנינן: פוק חזי כמה נקבים יש בה: הפה והחוטם והעינים שאפשר ליגע דרכם בבשר.

אמר ליה רב פפא לרבא: אלא מעתה, כוליא [כליה] של נבלה שמכוסה כולה בחלבה [וחלב אינו מטמא בנבלה] — לא תטמא?! שהנוגע בחלב שהוא שומר לכליה לא יטמא לפי שאינו יכול ליגע בכליה?

של מאהיל שיחשב למגע.

167. התפארת יעקב נסתפק האם כל ביצה של שרץ מטמאת בטומאת שרצים, אף שעתיד לצאת ממנה אפרוח חי, לפי שעכשיו אין בה חיות, או שמא, אין הביצה מטמאת אלא אם היה בה אפרוח חי ולאחר מכן הוא מת, שהאפרוח מטמא ככל שרץ שמת, אך ביצה שעתיד לצאת

שמעון שרקב אינו מטמא במגע אין ראה שהוא חולק על רבי יוסי, שהרי יתכן דמיירי במגע ממש, ובזה מודה רבי יוסי שאין רקב מטמא במגע ממש. אלא הראיה היא מדקאמר רבי שמעון והיכן מגעו באחת מהן, כלומר, שלא יתכן טומאת מגע ברקב, ולרבי יוסי הרי יתכן בטומאה רצוצה או למטה מטפת, או בכל מאהיל, ועל כרחך שלפי רבי שמעון אין מציאות

שנוצרים מאשפה^[168]. ובתחילת יצירתו, כאשר חציו כבר נעשה עכבר וחציו עדיין אדמה — הנוגע בחצי שכבר נעשה בשר, טמא. אבל הנוגע בחצי שהוא עדיין אדמה, טהור.

רבי יהודה אומר: אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר, טמא, לפי שסופו להיות בשר, וכבר

מעטה הוא מטמא כשרץ⁽¹⁶⁹⁾.

גמרא:

תנו רבנן: כתיב "אלה הטמאים לכם בכל השרץ" ודרשין מה"א ד"הטמאים" — לרבות ביצת השרץ, וקולית השרץ⁽¹⁷⁰⁾,

שהיה סופה להיות עכבר, וכבר נחשבה האדמה לשרץ, שוב היא נחשבת לשרץ גם לאחר שכבר אין סופה להיות עכבר, וצ"ע.

וראה עוד בתפארת יעקב ובתפארת ישראל שנתספקו בביאור דברי רבי יהודה, מהו האדמה שכנגד הבשר.

בקונטרס טהרת חולין נסתפק, האם החצי של האדמה מטמא רק מדין יד לעכבר, ואינו מצטרף לשיעור, או שמא הוא מטמא מדין שרץ ומצטרף לשיעור, ולכאורה מסתבר יותר כמו הצד השני שהאדמה נחשבת כשרץ עצמו ולא כיד, שהרי אינה משמשת כיד לחצי שנוצר כבר.

170. קולית השרץ דינו כביצת השרץ, שאם הוא סתום אינו מטמא כיון שאינו יכול ליגוע במוח, ואם ניקב הקולית כל שהוא הרי הקולית מטמא מדין שומר למוח שבתוכו. וכתבו התוספות [ד"ה בנבלתה] שקולית מרבים מהפסוק "טמא", שגם השומר של השרץ מטמא אם אפשר ליגוע בתוכו, ואף שהברייטא נקטה שלמדים מ"הטמאים" קולית השרץ, עיקר הילפותא היא לביצת השרץ.

ובחידושי חתם סופר כתב להגיה "ביצת השרץ וקליפת השרץ", ולפי זה ניחא דלא מדובר כלל בקולית, וכן כתב בתורת חיים, וכתב שגם בתורת כהנים כך היא הגירסא. אך לפנינו הגירסא בתורת כהנים קולית השרץ, וכן הוא בפירוש הראב"ד שם, ובנוסחת הגר"א איתא רק ביצת השרץ.

ממנה אפרוח חי אינה מטמאת. והסיק שדוקא אפרוח שמת מטמא, והקשה, אם כן כיצד נגע בביצה סתומה שהאפרוח שבתוכה מת? ותירץ שיש אפשרות לדעת גם כאשר הביצה סתומה. [שהרי בתוספתא איתא כמה הוא ריקומה כל שהשרץ נראה בתוכה]. ולפי זה צריך לומר, שקליפת הביצה נחשבת לשומר על האפרוח גם לאחר שהוא מת, שאם לא כן מדוע הנוגע בביצה טמא, וצ"ע.

אך הראב"ד בפירושו לתורת כהנים [פרשת שמיני פרק ז ה"ב] כתב, "נראה לי, דביצת השרץ אפילו בתחילת היותו, שלא נזרקה בו נשמה, כמת הוא", ומשמע קצת מדבריו דלא כהתפארת יעקב, אלא שגם אם האפרוח עתיד לחיות הוא חשוב כמת כיון שעכשיו אין בו חיות.

168. הרמב"ם בפירוש המשנה כתב, שהוא ענין מפורסם מאוד, אין מספר לרוב המגידים שאמרו שראו את זה, אף על פי שמציאות בעל חיים כזה הוא דבר מתמיה.

169. גם כאן כתב התפארת יעקב שמדובר בעכבר שהיה חי ולאחר מכן הוא מת, ולכן הוא מטמא בטומאת שרצים בחצי שנעשה כבר לעכבר. אך צריך עיון אם כן מאי טעמא דרבי יהודה המטמא גם את החצי שעדיין אדמה, הרי לאחר שהעכבר מת שוב אין סופה של האדמה להיות עכבר? וצריך לומר, שמאחר והיה מצב

במוח שבתוך הקולית, ובשרץ שבתוך הביצה, הרי הוא **טמא** מדין שומר.

אבל את שאי אפשר ליגע, טהור.

וכמה שיעור נקיבתה של הביצה והקולית? כחוט השערה. שהרי אפשר ליגע כחוט השערה, כלומר, ששערה של ראש או זקן [המחוברת לאדם] יכולה ליכנס דרך הנקב וליגע בפנים. והאדם נטמא בכך, לפי ששער המחובר לאדם נחשב כבשרו (172).

טומאה לא מצינו שהיוצא מן הטמא טמא, ועוד, שהרי בשעה שיצאה הביצה עדיין לא מת השרץ, והביצה לא יצאה מהטמא כלל, ולכן צריך פסוק לרבות שגם הביצה טמאה, משום שהיא נחשבת לשרץ בפני עצמה, ולא משום דין יוצא.

ובכתבי הגר"ז [בכורות ו ב ד"ה בחולין] כתב, שמקושת התוספות מבואר ששיעור הריקום שנאמר באיסור אכילה הוא כשיעור ריקום שנאמר בטומאה, ולכן הקשו מדוע הכא צריך פסוק ובאיסור אכילה הוי סברא, אך ברמב"ם מבואר ששיעורם חלוק, שלגבי טומאה משמע מדבריו [אבות הטומאה פ"ד ה"י], שהביצה טמאה רק באופן שריקמה עד שהשרץ נראה בתוכה, וכן הוא מפורש בתוספתא כאן. אך לגבי איסור אכילה כתב [מאכלות אסורות פ"ג ה"ח], ביצת עוף טמא שהתחיל האפרוח להתרקם בה ואכלה לוקה עליה משום שרץ העוף, ומבואר דסגי בהתחיל להתרקם.

172. רש"י הביא מהתורת כהנים דילפינן מקרא ד"טמא" שהנוגע בזב על ידי השער והצפורן נמי נטמא.

כתב הרמב"ם [טומאת מת פ"א ה"ג], וכן נראה לי שאם נגע בצפרניו או בשיניו במת נטמא, כיון שהם מחוברים לגוף הרי הם כגוף. וכתב הכסף משנה, שמקורו של הרמב"ם הוא,

שהם מטמאים כשרץ עצמו.

יכול אפילו לא ריקמה הביצה, שלא נוצר בה אפרוח, שאף היא טמאה?

תלמוד לומר "השרץ", ודרשינן: מזה שרץ שרקם, שהרי הוא כבר נוצר, אף ביצת השרץ דוקא שריקמה (171).

יכול אפילו לא ניקבו הקולית וביצת השרץ שהם יטמאו? תלמוד לומר "הנוגע בהם יטמא", ודרשינן שרק את שאפשר ליגע

במסכת זו ישנם ארבעה דרשות שלמדים מהפסוק "הטמאים": א. כאן דרשינן לרבות ביצת השרץ. ב. לעיל קיב ב דרשינן לרבות ציר היוצא מהשרץ, וראה בתוספות שם ד"ה ורוטבן. ג. לעיל קכ א דרשינן לרבות שרץ מחוי. ד. לעיל קכב ב דרשינן לרבות עור השרץ. וכתב רש"י שכולם שקולים הם, ולכן ילפינן את כולם מפסוק אחד. אך התוספות שם כתבו, דילפינן מטמא טמאים הטמאים. ועוד כתבו, דטובא "הטמאים" כתיבי.

171. התוספות הקשו, אם מדובר בריקמה מדוע צריך פסוק לרבות ביצת השרץ, הרי לגבי איסור אכילה היה פשוט לגמרא לעיל סד א שאם ריקמה היא נחשבת כשרץ לגמרי, ואין צריך לזה פסוק? ותירצו, דלגבי איסור אכילה צריך שיהא לביצה שם "שרץ", ולכן היה פשוט לגמרא שאם ריקמה שיש לה שם שרץ, אך לגבי טומאה צריך שיהא לזה שם "צב" ושם "עכבר", ובזה צריך פסוק אף בריקמה. ועוד תירצו, דמסברא לא ידעינן כלל דהוי כשרץ, ואפילו בריקמה, אלא דילפינן איסור אכילה מטומאה.

ובתפארת יעקב תירץ על קושייתם, שלענין איסור אכילה הביצה אסורה משום יוצא מן האסור אסור, ואף שאין לביצה שם שרץ כלל, וכמו שכתבו התוספות לעיל שם, אך לגבי

שנינו במשנה: **עכבר שהציו בשר וחציו** אדמה, הנוגע בבשר טמא, באדמה טהור.

אמר רבי יהושע בן לוי: והוא שהשריץ על פני כולו. שדוקא כאשר החצי שכבר נעשה בשר הוא נעשה לכל אורכו של העכבר, כלומר, כל הצד הימני שלו, או כל הצד השמאלי שלו, אז נחשב אותו צד כשריץ ומטמא. אך כל עוד שלא נוצר חצי ממנו לכל אורכו אינו מטמא כשריץ כלל.

איכא דמתני לה למימרא דרבי יהושע בן לוי אסיפא דמתניתין.

דקתני: **רבי יהודה אומר: אף הנוגע באדמה שכנגד בשר טמא.** ועל זה אמר רבי יהושע בן לוי: **והוא שהשריץ על פני כולו.** שדוקא אז מטמא רבי יהודה אף את הנוגע באדמה

שבצד השני. אך אם לא השריץ על פני כולו, הרי הוא מודה שרק הנוגע בבשר טמא.

ומבארין: **מאן דמתני לה ארישא** שאפילו בנוגע בבשר בעינן ששריץ על פני כולו, **כל שכן אסיפא** בנוגע באדמה, שלא יטמא רבי יהודה אלא בהשריץ על פני כולו.

ומאן דמתני לה אסיפא אמר, דוקא בסיפא אמר רבי יהושע בן לוי שאינו מטמא עד ששריץ על פני כולו, **אבל ברישא** שנוגע בבשר, **אף על גב דלא השריץ** על פני כולו נמי טמא (173).

תנו רבנן: מתוך שנאמר בתורה בין שמונת השרצים שטמאים — "עכבר", שומע אני אפילו עכבר שבים — דג שדומה לעכבר — ששמו עכבר, שאף הוא בכלל

כמו שאם נגע בשיניו וצפרניו של המת נטמא, כך אם נגע במת על ידי שיניו וצפרניו נטמא. אך הקרית ספר כתב שמקורו של הרמב"ם הוא מהתורת כהנים הנ"ל. וצריך ביאור אם כן מדוע כתב הרמב"ם "נראה לי", הרי זה מפורש בתורת כהנים? ואולי היה מקום לחלק בין טומאת מת לטומאת זב, וצ"ע.

והנה בתוספות במסכת נזיר [נא א ד"ה חוץ] וברא"ש במסכת אהלות [פ"ג מ"ד] כתבו, שהשער המת מטמא רק מדין יד למת, ולכאורה גם שער האדם מכניס טומאה לאדם רק מדין יד, ובפרט לפי מה שכתב הכסף משנה שלמדים את שער האדם משער המת, אך צריך עיון, שמשלשון הרמב"ם משמע דהשנים והצפרנים מטמאים משום שהם נחשבים כגופו, וצ"ע.

וראה במעשה רוקח ובמנחת חינוך [רסג אות יג] שהקשו מדוע לא הזכיר הרמב"ם שגם הנוגע על ידי השער נטמא, שגם בזה שייך הטעם של הרמב"ם כיון שהוא מחובר לגוף הרי

הוא כגוף?

173. הרמב"ם [אבות הטומאה פ"ד הי"א] פסק, שהנוגע בבשר טמא ובאדמה טהור, ואם השריץ על פני כולו, אף הנוגע באדמה שעדיין לא נגמרה צורתו טמא, וביאר המהר"י קורקוס, שהרמב"ם פסק כרבי יהודה שאף הנוגע בחציו שבאדמה טמא, וכלישנא בתרא, שדוקא בהשריץ על פני כולו טמא אף בחציו שבאדמה, אך אם לא השריץ על פני כולו אינו טמא אלא בחציו שהשריץ כבר. והטעם שפסק כרבי יהודה, משום שהוא סובר שלפי לישנא בתרא תנא קמא ורבי יהודה לא נחלקו כלל, אלא תנא קמא איירי בלא השריץ על פני כולו ורבי יהודה איירי בהשריץ על פני כולו. ובליקוטי הלכות הוסיף שמוכח כן גם ברמב"ם בפירושו המשנה, שלא כתב ואין הלכה כרבי יהודה כדרכו בכל מקום, לפי שהוא סובר שהם לא נחלקו כלל.

עכבר (174).

תלמוד לומר: "השורץ על הארץ", דמשמע דוקא אותו המין שבארץ ולא שבים.

או אינו אומר "על הארץ" למעט את מין העכבר שבים, אלא בא ללמד שכל זמן שהעכבר נמצא על הארץ יטמא את הנוגע בו, בין אם הוא עכבר שביבשה, בין אם הוא עכבר שבים. אבל, אם ירד לים לא יטמא שם את הנוגע בו?! [שאיין חילוק במין העכבר אלא במקום שהוא נמצא בו (175)].

תלמוד לומר: "וזה לכם הטמא בשרץ קכז-א השורץ על הארץ" ודרשינן מיתורא ד"השורץ", [שהיה יכול לכתוב "בשרץ על הארץ"]. שכל מקום שהוא שורץ, דהיינו, שרוחש ומתנועע, הוא מטמא. ואם כן, אי אפשר למעט מ"על הארץ" שלא יטמא בהיותו בים, שהרי גם שם הוא שט ומתנועע, ועל כרחך "על הארץ" בא למעט את מין העכבר שבים.

או אינו אומר "השורץ" לרבות כל מקום ששורץ, אלא "השורץ" בא למעט שדוקא כל

ודין הוא יש לדון שעכבר שבים לא יהא בכלל עכבר, שהרי טימא הכתוב בחולדה, שאף היא משמונה השרצים, וטימא בעכבר.

מה חולדה אינה אלא מין הגדל על הארץ, שכל מה שברא הקב"ה ביבשה ברא כנגדו בים, חוץ מחולדה, שאין בים דג הדומה לחולדה, אף עכבר אין בכללו אלא אותו מין הגדל על הארץ ולא הגדל בים, שאותו הגדל בים אינו מטמא בטומאת שרצים.

או כלך לדרך זו: שיש לדון להיפך, שעכבר שבים יהא בכלל עכבר, שהרי טימא בעכבר וטימא בחולדה, מה חולדה יש בכללה כל ששמה חולדה, שהרי אין חולדה בים, וכל מין ששמו חולדה מטמא בטומאת שרצים, אף עכבר, כל ששמו עכבר הוא בכלל,

אביא עכבר שבים שאף הוא מטמא, שהרי שמו עכבר? ומאחר ויש לדון לכאן ולכאן, הרי לחומרא מקשינן, ויהא עכבר שבים טמא.

שרץ, דה"עכבר" שבו הוא המטמא ולא השרץ שבו. מה שאין כן בכל החיות שהשם חיה שבו הוא הגורם טומאה, הרי זה דוקא בחיה ולא בשרץ.

175. בקונטרס טהרת חולין נסתפק לפי הסלקא דעתך שהחילוק הוא במקום שהעכבר נמצא בו, מה הדין באופן שמת העכבר ביבשה ולאחר מכן ירד לים, האם החילוק בין ים ליבשה הוא במקום שמת בו העכבר, או שמא במקום שהעכבר נמצא בו בזמן הטומאה.

174. יש לעיין, מה הנידון בעכבר שבים האם הוא מקבל טומאה, הרי איתא במסכת כלים פ"ז מ"ג כל שבים טהור, וכתב באליהו רבא שם פ"י מ"א, שכל חיה שבים היא באמת דג, ואין חילוק בצורה שלה ובשם שלה, ודג אינו מקבל טומאה, ואם כן קשה מדוע צריך פסוק למעט עכבר שבים טפי מכל החיות שבים? ותירץ בקונטרס טהרת חולין על פי מה שהובא לעיל בשם התוספות, שטומאת שרץ אינה תלויה בשם "שרץ" כמו באיסור אכילה, אלא בשם "צב" ושם "עכבר", ולכן היה מקום לומר שכל ששם עכבר עליו הרי הוא "עכבר", אף שהוא דג ולא